

BASIS ONTWIKKELINGSGERICHT WERKEN IN DE VVE

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteurs: Angela van de Plas en Monique Velthoen
Inhoudelijke redactie: Boom beroepsonderwijs

Titel: Basis ontwikkelingsgericht werken in de VVE
ISBN: 978 90 372 6384 8
1^e druk/ 1^e oplage

Bronvermelding: PhotoMavenStock | Shutterstock, Jufmaike.nl, Jufjoni.nl, School Concept BV

© Boom beroepsonderwijs 2022

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een (of meerdere) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

	Werken met dit keuzedeel	4
Hoofdstuk 1	Oriëntatie en achtergrond voorschoolse educatie	7
	VVE in Nederland	8
	Geschiedenis VVE in Nederland	9
	Verschillende VVE-programma's	11
	Informatieverwerving	16
	Begrippen	19
Hoofdstuk 2	Uitdagende speel-leeromgeving	23
	Kinderen op onderzoek uit	24
	Verkennen, verbinden en verrijken van spel	30
	Begrippen	34
Hoofdstuk 3	Kansen creëren, kansen grijpen	37
	Kansen creëren	38
	Kansen grijpen	40
	Creatieve en zintuiglijke ontwikkeling	44
	Executieve functies	46
	Voorbereiden op de basisschool	50
	Interactievaardigheden	53
	Digitale media	55
	Begrippen	62
Hoofdstuk 4	Het volgen en vastleggen van ontwikkelingen	65
	Observeren	66
	Privacy	72
	Begrippen	74
Hoofdstuk 5	Werken aan ouderbetrokkenheid	77
	Ouderbetrokkenheid	78
	Ouderprogramma's	79
	Contact met ouders	80
	Leefwerelden verschillen van elkaar	85
	Begrippen	88
Hoofdstuk 6	Uitdaging	91
	Index	95

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig, bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken, moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Basis ontwikkelingsgericht werken in de VVE

Aan het werken op een VVE-groep worden steeds meer eisen gesteld. Terecht, want op een VVE-groep heb je te maken met kinderen met (een risico op) een ontwikkelingsachterstand. Het is belangrijk dat ook deze kinderen de kans krijgen om hun talenten te ontwikkelen en goed op te groeien. Door kansen te grijpen en kansen te creëren help je op een vanzelfsprekende manier kinderen verder in hun ontwikkeling. Als pedagogisch medewerker op een VVE-groep heb je een belangrijke taak in het signaleren van ontwikkelingsachterstanden en hiermee aan de slag te gaan.

Werken in de VVE is werken aan taalontwikkeling.

In het keuzedeel 'Basis ontwikkelingsgericht werken in de VVE' oefen je kennis en vaardigheden die nodig zijn om samen met je collega's op de VVE-groep kinderen met (een risico op) een ontwikkelingsachterstand optimaal te ondersteunen.

Je beschikt al over basiskennis van de ontwikkeling van jonge kinderen, samenwerken met collega's op een groep, groepsruimten inrichten enzovoort. Nu ga je aan de slag om te ontdekken wat voor- en vroegschoolse educatie precies inhoudt, met welk doel er gewerkt wordt met VVE-programma's en hoe je technieken en vaardigheden toepast bij spelbegeleiding, inrichting van de ruimte en gesprekken met ouders.

In dit keuzedeel verdiep je je in ontwikkelingsgericht werken (al dan niet via speciale VVE-methodes) bij kinderen met een ontwikkelingsachterstand. Je leert over de geschiedenis van VVE in Nederland, wat doelgroepkinderen zijn, de rol van gemeenten en doorgaande lijnen. Je doet kennis op van verschillende VVE-methodes, zowel centrumgerichte als gezinsgerichte programma's. Je gaat aan de slag met kansen creëren en kansen grijpen. Je verdiept je in verschillende observatietechnieken en de factoren die een waarneming beïnvloeden. Je oefent met het creëren van een betekenisvolle speel-leeromgeving. Daarnaast is er speciale aandacht voor ouderbetrokkenheid.

Misschien maak jij straks wel hét verschil in het leven van sommige kinderen en hun ouders, doordat je een goede basiskennis van verschillende VVE-methodes en van de ontwikkeling van een kind bezit. Bovendien weet je hoe je moet omgaan met achterstanden, hoe belangrijk ouderbetrokkenheid is én je beschikt over het vermogen om te kunnen inspelen op wat een kind nodig heeft.

Bekijk het filmpje.

Dit keuzedeel is opgebouwd uit vijf hoofdstukken:

1. Oriëntatie en achtergrond voorschoolse educatie
2. Uitdagende speel-leeromgeving
3. Kansen creëren, kansen grijpen
4. Het volgen en vastleggen van ontwikkelingen
5. Werken aan ouderbetrokkenheid.

Leerdoelen

1. Je hebt kennis van het belang en ontstaan van VVE (tweedetaalverwerving, sociaal-economische achtergrond, leefomgeving/buurt).
2. Je hebt kennis van doorgaande lijnen en kan uitleggen waarom dit van belang is.
3. Je hebt kennis van inhoud en belang van (SLO-)doelen voor het jonge kind.
4. Je hebt brede en specialistische kennis van de 'reguliere' taalontwikkeling.
5. Je hebt brede kennis van VVE-methodieken en hun onderlinge overeenkomsten en verschillen.
6. Je hebt brede en specialistische kennis van spel-, speel- en ontwikkelingsmaterialen om de ontwikkeling op het gebied van taal, rekenen, motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling doelgericht te stimuleren.
7. Je hebt brede en specialistische kennis van mogelijkheden om de ontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren.
8. Je hebt kennis van zelfsturing bij kinderen (2-6 jaar).
9. Je hebt kennis van en inzicht in het belang van zijn/haar eigen rol bij het stimuleren van de ontwikkeling.
10. Je hebt kennis van het belang van opbrengstgericht werken.
11. Je hebt kennis van het belang en de noodzaak van het verzamelen en registreren van (ontwikkelings)gegevens.
12. Je hebt kennis van de invloed van meertaligheid op de ontwikkeling van een kind en van taalverwerving bij meertaligheid.
13. Je hebt kennis van het functioneren van het kindere brein en de consequenties daarvan voor het aanbieden van ontwikkelingsgerichte activiteiten en de leeromgeving.
14. Je hebt kennis van het ondersteunen van beginnende geletterdheid bij kinderen.
15. Je hebt kennis van het ondersteunen van beginnende rekenvaardigheden bij kinderen.
16. Je hebt kennis van de mogelijkheden en risico's van multimediategebruik bij de ontwikkeling van jonge kinderen.
17. Je hebt kennis van doelgroepenbeleid.
18. Je hebt kennis van programma's voor thuisgebruik.
19. Je kunt een VVE-methodiek in de praktijk herkennen.

20. Je kunt laaggeletterdheid bij ouders/opvoeders signaleren.
21. Je kunt ontwikkelingsgerichte (spel)activiteiten leiden en begeleiden.
22. Je kunt ouders betrekken bij de ontwikkeling van hun kind(eren).
23. Je kunt realistische ontwikkelingsdoelen formuleren.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je in de praktijk. Bij sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan [BP]. De beroepsproducten verzamel je in een portfolio en gebruik je om de uitdaging van het keuzedeel af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- *Brochure nieuw kinderdagverblijf met VVE*
- *Een uitdagende speel-leeromgeving*
- *Overdrachtsformulier*
- *Informatiebrochure voor ouders*
- *Ouderbetrokkenheid.*

- *Test je kennis*

Hiermee test je jouw kennis van de theorie.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het keuzedeel naartoe. Hier word je op beoordeeld.

Voor de uitdaging van dit keuzedeel maak je een map met verschillende brochures over een al dan niet bestaand kindercentrum met VVE-methode. De map is bestemd voor (nieuwe) ouders. Er moet informatie in te vinden zijn over:

- *de missie van het kindercentrum*
- *de doelstelling van het kindercentrum*
- *de VVE-methode met uitleg van het waarom van deze methode*
- *hoe kansen gegrepen en gecreëerd worden, plus een voorbeeld van een thema uitgewerkt op alle ontwikkelingsgebieden*
- *welk kindvolgsysteem is gekozen en om welke redenen*
- *hoe er wordt geobserveerd, hoe vaak en hoe wordt omgegaan met factoren die de waarneming kunnen beïnvloeden*
- *waarom ouderbetrokkenheid zo belangrijk is, plus drie voorbeelden*
- *het verschil tussen ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid.*
- *een verwijzing naar een filmpje, blog/vlog over de door jou aangepaste speel-leeromgeving.*

- *Theorietoets*

Om te controleren of je de theorie hebt eigen gemaakt, kun je de multiplechoicevragen beantwoorden.

HOOFDSTUK 1

ORIËNTATIE EN ACHTERGROND VOORSCHOOLSE EDUCATIE

In Nederland bestaat voor- en vroegschoolse educatie (VVE) pas sinds 2000. Voor die tijd heette VVE: onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Via voorschoolse educatie leren kinderen al spelend de Nederlandse taal en worden ze ook op andere ontwikkelingsgebieden uitgedaagd zich te ontwikkelen. Er zijn verschillende VVE-programma's, die veelal een doorgaande lijn kennen. Voor jou als pedagogisch medewerker is het belangrijk dat je kansen creëert en kansen grijpt om kinderen verder te helpen in hun ontwikkeling. Hoe eerder er aan de ontwikkeling wordt gewerkt, hoe minder groot de achterstanden zijn. Een vroeg begin is het halve werk.

Aan het eind van dit hoofdstuk

1. heb je kennis van het belang en ontstaan van VVE (tweedetaalverwerving, sociaal-economische achtergrond, leefomgeving/buurt)
2. heb je kennis van doorgaande lijnen en kan uitleggen waarom dit van belang is
3. heb je kennis van het belang en de noodzaak van het verzamelen en registreren van (ontwikkelings)gegevens
4. heb je kennis van de inhoud en het belang van (SLO-)doelen voor het jonge kind
5. heb je brede kennis van VVE-methodieken en hun onderlinge overeenkomsten en verschillen
6. heb je kennis van doelgroepenbeleid
7. kun je een VVE-methodiek in de praktijk herkennen
8. kun je laaggeletterdheid bij ouders/opvoeders signaleren.

VVE in Nederland

Via voorschoolse educatie leren doelgroepkinderen al spelend de Nederlandse taal. Ook worden ze uitgedaagd om zich op andere ontwikkelingsgebieden te ontwikkelen. De gemeente bepaalt welke kinderen onder de doelgroep vallen voor een gesubsidieerde plaats op een VVE-groep. Om hen goed te kunnen ondersteunen is het belangrijk dat je weet wat peuters moeten kunnen voordat ze naar de basisschool gaan. Kinderen hebben profijt van een doorgaande lijn. Samenwerking tussen de opvang en de basisschool zorgt ervoor dat de overgang voor een kind soepel zal verlopen. De leerkracht ontvangt een overzicht van de ontwikkeling van ieder kind en weet waaraan extra aandacht besteed moet worden. Daarnaast is het van belang dat jij je als pedagogisch medewerker zo veel mogelijk verdiept in je doelgroep en de individuele kinderen in je groep.

Een kind dat in de ene gemeente een doelgroepkind is, hoeft dit in de andere gemeente niet te zijn.

Voor- en voerschoolse educatie (VVE)

Kinderen met een (risico op een) onderwijsachterstand kunnen vanaf 2,5-jarige leeftijd voorschoolse educatie volgen. Via voorschoolse en voerschoolse educatie leren zij al spelend de Nederlandse taal. Hiervoor bestaan speciale programma's. Deze worden aangeboden op kindercentra, peuterpeelzalen, voorscholen en in groep 1 en 2 van de basisschool.

Verschillende doelgroepkinderen

De gemeente bepaalt welke kinderen in aanmerking komen voor een VVE-indicatie. In de praktijk betekent dit dat een kind in de ene gemeente doelgroepkind is en recht heeft op een plek in een VVE-kinderdagverblijf/peuterspeelzaal, terwijl hetzelfde kind in een andere gemeente niet als doelgroepkind wordt aangemerkt.

Doorgaande lijn

Een WE-programma begint op het kindercentrum en loopt (als het goed is) door in groep 1 en 2 (de kleutergroepen) van de basisschool. Deze doorgaande lijn maakt de overgang van kindercentrum naar de basisschool minder groot. Het kind herkent vaste elementen van het programma waarmee wordt gewerkt. Dit geeft een vertrouwd gevoel.

(SLO-)doelen

SLO staat voor Stichting Leerplan Ontwikkeling. Het is het expertisecentrum voor leerplanontwikkeling. De SLO richt zich op het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. Door het opstellen van kerndoelen weten leerkrachten wat hun kinderen moeten kunnen aan het einde van hun schoolloopbaan. Deze kerndoelen worden vertaald naar leerlijnen.

Er zijn ook SLO-doelen ontwikkeld die bepalen wat peuters ongeveer moeten weten en kunnen als ze naar de eerste groep van de basisschool gaan.

Opdracht 1 Definities VVE

Er worden verschillende definities gebruikt voor VVE.

- a. Zoek op internet naar drie omschrijvingen van VVE.
- b. Wat is het verschil tussen de voorschool en vroegschool? Vergelijk de omschrijvingen met elkaar. Kies de omschrijving waarvan jij vindt dat die het best de lading van het begrip VVE dekt. Noem twee argumenten waarom je kiest voor die omschrijving.

Geschiedenis VVE in Nederland

In Nederland kun je de extra ondersteuning voor doelgroepkinderen in drie periodes verdelen: vóór 2000, na 2000 en vanaf 2010.

In verschillende landen worden WE-projecten uitgevoerd.

VVE voor 2000

In Nederland bestaat VVE pas sinds 2000. Voor 2000 was er sprake van een breder opgezet onderwijsachterstandenbeleid. Net als in de Verenigde Staten werden compensatieprojecten uitgevoerd op basisscholen in achterstandsbuurtten in grote steden. Langzamerhand ontstonden speciale voorschoolse programma's, zoals Piramide.

VVE vanaf 2000

Vanaf het jaar 2000 krijgen gemeenten geld om op basisscholen en peuterspeelzalen met minimaal 70% (later meer dan 50%) achterstandskinderen de VVE-programma's in te voeren.

In 2005 komt er een knip in de financiering. Schoolbesturen krijgen het geld via de gewichtenregeling voortaan rechtstreeks (vroegschoolse educatie) en de gemeenten blijven verantwoordelijk voor de voorschoolse educatie in de peuterspeelzalen. Gemeenten proberen meer doelgroepkinderen te bereiken en zoeken hiervoor contact met kinderopvangorganisaties. De programma's waren eerst alleen speciaal geschikt voor de peuterspeelzaal en groep 1 en 2 van de basisschool; daarna komen er nieuwe programma's die geschikt zijn voor kinderen vanaf 0 jaar.

Wet Oke

In 2010 is de Wet Ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (Oke) aangenomen. De belangrijkste uitgangspunten van deze wet zijn:

- harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzalen
- verplichting van de gemeenten om een kwalitatief goed aanbod te doen aan alle kinderen met een risico op taalachterstand
- organiseren van toezicht op peuterspeelzalen met een voor- en vroegschoolse educatie.

Bij de harmonisatie gaat het om:

- versterking van de pedagogische kwaliteit
- één kwaliteitskader voor alle voorschoolse voorzieningen
- één financieringsstructuur voor werkende ouders.

Om zo veel mogelijk doelgroepkinderen te bereiken, kiezen sommige gemeenten ervoor om alle pedagogisch medewerkers van de peuterspeelzalen en kinderdagverblijven op hun kosten te scholen in VVE.

Verschillende VVE-programma's

Er zijn verschillende VVE-programma's. Naast de methodes voor kindercentra, peuterspeelzalen en basisscholen zijn er aanvullende programma's en/of gezinsgerichte programma's.

In alle VVE-programma's is aandacht voor taal.

Doel van VVE

De meeste VVE-programma's richten zich vooral op het wegwerken van een taalachterstand, maar in principe besteden alle methodes eveneens aandacht aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Daarnaast komen de cognitieve ontwikkeling en het ontluikend rekenen aan bod, net als de motorische ontwikkeling.

Erkende VVE-programma's

Erkende VVE-programma's zijn:

- Piramide
- Startblokken en Basisontwikkeling
- Uk en Puk
- Bas in de klas
- Speelplezier.

(Bron: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027961/2020-08-01>)

Aanvullende programma's

De methode Taallijn kan gebruikt worden naast een VVE-programma, maar ook zelfstandig uitgevoerd worden. Taallijn is echter niet erkend als een volwaardig VVE-programma. Deze methode is specifiek gericht op de deskundigheidsbevordering van pedagogisch medewerkers om taalachterstand bij taalzwakke kinderen te voorkomen of te beperken.

Speciaal gericht op het bevorderen van voorlezen zijn VoorleesExpress, Boekstart en Boekenpret.

Daarnaast zijn er speciale trainingen die pedagogisch medewerkers kunnen volgen om de kwaliteit te versterken en/of te verhogen, zoals de basistraining VVE.